

เสรีภาพของสื่อมวลชน

กับร่าง พ.ร.บ.ข่าวสาร

* ปริญญพร ชูขันธิน

บรรดากฎหมายต่าง ๆ ของไทยไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติทางกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาลส่วนใหญ่ที่ผ่านมา เช่น ประ.42 และ กบว. ตั้งแต่จนถึงปัจจุบัน ยังคงอาศัยกลไกของกฎหมายในการควบคุม ตรวจสอบ

สอบ เก็บข่าวสาร เก็บความลับไว้ทุกอย่างโดยไม่เปิดเผย ภายใต้การตีตราว่า ปกปิด ลับ ลับมาก หรือลับที่สุด โดยอาศัยกลไกราชการ เป็นตัวปิดกั้นทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะขอข้อมูลข่าวสารหรือตรวจสอบได้ สำหรับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชน

ควรที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริง รวมทั้งเหตุผลในการตัดสินใจของรัฐบาล หน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น การเวนคืนที่ดิน การสร้างเขื่อน ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชนที่ควรได้รับรู้ข้อมูลในการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เป็นเช่นไร ขณะนี้สร้างได้ก็เปอร์เซ็นต์ บริเวณที่ก่อสร้างนั้นทำลาย

* อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : พบ.ม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ทรัพยากรธรรมชาติไปมากน้อยเพียงใด มีโบราณสถานโบราณวัตถุ อันเป็นประวัติศาสตร์ของชาติหรือไม่ ประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลควรจะรับรู้ถึงเหตุผลในการดำเนินการต่าง ๆ เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง ควรค่าแก่การเสียสละสถานที่ของตนให้ นั่นคือ ประชาชนอยากรับรู้ถึงการตัดสินใจของรัฐบาลนั้นได้ตัดสินใจภายใต้การคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน มิใช่เพียงแต่เป็นโครงการที่ต้องสร้าง เนื่องจากจากการกู้เงินยังใช้ไม่ทันในปีงบประมาณนั้น ๆ หรือเป็นการก่อสร้างที่ได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า ดังเช่น หลาย ๆ โครงการในอดีตที่มีโครงการใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาโครงการเก่า ๆ ที่ทำไปแล้ว

จากเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีคณะกรรมการปรับปรุงระบบบริหารราชการ ซึ่งเป็นการรวมตัวของนักวิชาการ รวมกันร่าง “พ.ร.บ.ข่าวสารของราชการ” ขึ้นในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เพื่อให้สิทธิแก่สาธารณชนในการรับรู้ข่าวสาร โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธินี้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูล รวมทั้งเพื่อให้หน่วยงานราชการมี

ระบบงานข้อมูลนี้มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และบริหารราชการแผ่นดิน

เนื้อหาของ พ.ร.บ. ข่าวสารมีสาระสำคัญดังนี้

1. กำหนดว่าข่าวสารของราชการต้องเปิดเผยให้สาธารณชนรับรู้ ตรวจสอบค้นคว้า หรือสำเนาเพื่อให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการบริหารงานของรัฐ

2. ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ ระยะเวลา การปกปิดข้อมูลข่าวสารที่ลับ

3. ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลต้องได้รับการคุ้มครอง

ในส่วนของข้อมูลนั้น แบ่งเป็นข้อมูลของราชการกับข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลในทางราชการควรได้กำหนดลำดับขั้นของความลับออกมาเป็นระดับต่าง ๆ ซึ่งควรมีการระบุชัดเจน ตั้งแต่ที่สามารถเปิดเผยได้ จนถึงระดับที่ต้องเก็บเป็นความลับห้ามเปิดเผย แต่ต้องไม่เป็นความลับที่ถาวร เช่น งบประมาณของทหาร ทั้งนี้จากเดิมในแง่การให้ข้อมูลของทางราชการนั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของทางหน่วยงานหรือดุลยพินิจของส่วนบุคคล ในขณะที่ในร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้จะมีคณะกรรมการพิจารณาเปิดเผย พร้อมกับให้เหตุผลประกอบว่าทำไมต้อง

ลับ’ พร้อมทั้งมีกำหนดระยะเวลาในการเปิดเผยต่อสาธารณชน

สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลเฉพาะตัวที่หน่วยงานราชการได้จัดเก็บไว้ จึงควรมีทบัญญัติคุ้มครองมิให้เจ้าหน้าที่เปิดเผย หากกระทบถึงความเสียหายของปัจเจกชน

กฎหมายฉบับนี้เป็นก้าวสำคัญของประชาธิปไตย เพราะเป็นการตรวจสอบฝ่ายบริหาร โดยประชาชนมีสิทธิตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ ทั้งนี้เพราะรัฐบาลจะมีการเก็บข้อมูลเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้จะเป็นการทำให้พฤติกรรมของหน่วยราชการเปลี่ยนไป กลายเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและมีเหตุผลต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ พ.ร.บ.ฉบับนี้เท่ากับเป็นการให้เสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย ที่ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ (Right's to know)

สื่อมวลชนเองก็เช่นกัน ในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมเป็นตัวแทนของประชาชน ในการเฝ้าดูการทำงานของรัฐบาล (watch dog) ในขณะเดียวกันสื่อมวลชนก็จะสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่แท้จริง ถูกต้อง เพื่อให้สาธารณชนสามารถตัดสินใจ

ปัญหาเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางประชาชาติให้แก่สังคม ดังนั้น สื่อมวลชนควรจะมียุทธศาสตร์ในการรับรู้ในข้อมูลข่าวสารของหน่วยราชการ มีหน้าที่การปกปิดความลับที่เป็นข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น ทำให้สื่อมวลชนต้องอาศัยเดากันเอง หรือไม่กี่ต้องเจาะข่าวกันเอง ซึ่งบางครั้งเมื่อมีเรื่องราวต่าง ๆ เปิดเผยขึ้นมา ต่างก็กล่าวหาและโทษสื่อมวลชนว่าทำให้เกิดการลงข่าวเป็นที่เสื่อมเสีย หมิ่นประมาท เพราะฉะนั้น เพื่อเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหา ระบบราชการ ควรจะได้มีการเปิดเผย

ข่าวสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งกระบวนการประชาสัมพันธ์ของทางราชการเองก็ต้องให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่สื่อมวลชนอย่างเป็นระบบด้วยเช่นกัน

สังคมในปัจจุบัน เป็นยุคของสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Ages) ผู้ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารรวดเร็ว จำนวนมาก และมีคุณภาพมากกว่าคนอื่น ย่อมได้เปรียบคนอื่น ๆ ซึ่งจะสามารถนำข้อมูลข่าวสารนั้นสร้างผลประโยชน์ แก่ตนและพวกพ้องได้ ดังนั้นจึงควรจะเปิดโอกาสให้มีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นธรรมแก่ทุก ๆ คน โดยเฉพาะในส่วนที่

เกี่ยวกับสาธารณะ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม โดยที่สาธารณชนมีส่วนในการตัดสินใจร่วมด้วย อันเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้น ร่าง พ.ร.บ.นี้ถือว่าเป็นแนวทางหนึ่ง หรือเป็นการเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชนเอง ก็จะได้ทำหน้าที่ได้อย่างอิสระสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มความสามารถ และจะถึงพร้อมด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมในที่สุด □■

บรรณานุกรม

ทวีป วรดิกล. "สิทธิในการรับรู้ 'ข่าวสาร'" มติชน 6 กรกฎาคม 2536 หน้า 10.

นิติ เอียวศรีวงศ์. กฎหมายรับรู้ข่าวสารในมือนักประชาธิปไตย" มติชน. 26 เมษายน 2536 หน้า 8.

เพชรรุ้ง เดิมวรรณภักดิ์ "พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสาร: พันธการใหม่ของสังคมไทย" ตีพิมพ์. 2, 19, ธันวาคม-มกราคม 2536.

สังคมข่าวสารกับการพัฒนาประเทศ

มีการตรวจสอบที่ถูกต้องเหมาะสม และเป็นลักษณะที่กระจายอย่างเท่าเทียมกันทั้งในเมืองและชนบท

เมื่อนั้นสังคมก็จะก้าวไปสู่สังคมแห่งความรู้ ความเข้าใจ มีเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารตามระบอบ

ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง □■

บรรณานุกรม

"ข้อเสนอแนะลำดับที่ 1-4 ของคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เสนอคณะกรรมการปรับปรุงสื่อสารของรัฐ" กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ล., 2535.

รูนันดร บวรนันท์กุล. "กฎหมายสื่อสารมวลชนไทย : ข้อพิจารณาบางประการเรื่อง เอกภาพในความแตกต่าง" กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ล., ม.ป.ป.

ดิศทัต ไรณลักษณ์ และ ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี. "บทบาทความรับผิดชอบและปัญหาของหนังสือพิมพ์" กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ล., ม.ป.ป.

สุชาติ บำรุงสุข. "สงครามของการยุทธร่วมในทศวรรษหน้า" มติชน. 26 กรกฎาคม 2536. หน้า 10.